Национальная библиотека
Республики Тыва
им. А. С. Пушкина

УРУГЛАР, МУҢГАРАВАҢАР, ЧАЙГЫ ДЫШТАНЫЛГАҢАРЖЕ САГЫШ САЛЫП ТУР

БО ДУГАЙЫНДА 2-ги АРЫНДАН НОМЧУҢАР

ШЫН

Солун 1925 чылдың август 31-де үнүп эгелээн.

№ 56 (16007) 1998 чылдың июнь 6, суббота ★ Ат салган шагы 23.00. ☆ Садар өртээ 1 рубль 50 көпеек.

Байыр чедириишкини

ЧАҢГЫС ХЕМНИҢ СУУН ИЖИП...

Дүүн Красноярскиниң Улуг концерт залынга Александр Лебедьтиң крайның губернаторунуң дүжүлгезинге албан ёзузу-биле саадап олурганынга тураскааттынган байырлалга ТР-ниң оралакчы-президентизи А. А. Мельников биле Тываның чонунуң Улуг Хуралының (съездиниң) даргазы Г. Ч. Ширшин баштаан делегация киришкен болгаш крайның чаа баштыңынга байыр чедирген. Ол ышкаш олар А. И. Лебедьке ТР-ниң Президентизиниң болгаш Чазааның байыр чедириишкиннинг бижиин тывысканнар. Ында мындыг одуруглар бар:

Хүндүлүг Александр Иванович!

Крайның чурттакчыларының хүлээп көрүүшкүнүн болгаш идегелин чаалап алгаш, соңгулдаларга төлептиг болгаш бүзүрелдиг тиилээш, Красноярск крайның губернаторунуң бедик албан-дужаалынга кирип турарыңар-биле Силерге Тыва Республиканың Президентизи болгаш Чазаа, бистиң хөй националдыг бүгү чонувус чүректиң ханызындан изиг байырны сөңнеп тур.

Бистиң шуптувуска бо харысалгалыг үеде чоннуң деткимчезин болгаш идегелин чедип алыры нарын херек дээрзин кончуг эки билип тур мен. Ылаңгыя ам кижи бүрүзү төлептиг чурттаарын, уругларының уругларын безин бөгүн-не аас-кежиктиг болурун күзеп турар. Силерниң арын-нүүрүңерниң өмүнээзинден мерген угаанныг күрүне ажылдакчызын тып алдывыс деп санап, Силер бодуңарның ажыл-чорудулгаңар-биле бистиң кожавыска политика талазы-биле чайгылыш чок чорукту хумагалаарынга, экономиктиг бергелерни ажып эртеринге, улустар аразынга тайбыңны болгаш эп-найыралды быжыглаарынга үлүг-хууңарны киирериңерни ханызы-биле идегеп тур бис.

Дайын деп чүл дээрзин билир болгаш ону соксаткаш, тайбың объектилер тударынче сагыш салырын күзээр силер.

Чон күштүг болгаш улуг, салгакчы быжыг, чуртталгага ынак болзун деп күзелиңер бүдер-ле болзун. Красноярск край биле Тыва кезээ мөңгеде кожалар. Берге үелерде бистерге красноярыжылар чылыг холун кезээде сунуп чорааннар. Бистер силерниң-биле чаңгыс хемниң суун ижип, чаңгыс дагның эдээнде найыралдыг чурттап чоруур бис. «Красноярыжылар арыг чүректиглер» деп, чон анаа эвес чугаалап каан. Оон артык канчаар чугаалаар боор.

Хүндүлүг Александр Иванович, бо байырлыг хүнде Силерге быжыг кадыкшылды, аас-кежикти болгаш өг-бүлеңерге өөрүшкүнү, бистиң Ада-чуртувустуң чаагай-чоруу дээш күрүне ужур-уткалыг ындыг улуг харысалгалыг албан-хүлээлгеңерге эрес-сорукту, быжыг турушту болгаш чедиишкиннерни күзедивис.

Албан ёзузунуң дыңнадыглары

КАТТЫШТЫРГАН

«Руно» күрүне бүдүрүлгезиниң өрелерин тускай санап тургузар талазы-биле Чазак комиссиязы ук бүдүрүлгени «Тыва алгы» акционер ниитилелдиң структуразынче киирер талазы-биле саналды Чазак ниитизи-биле хүлээп алган. Ооң-биле чергелештир «Дүк», «ТЭС» компанияларның өре-ширезин хынаар ревизияның ажылын дүргедедирин, «Руного» ук черлерниң эт-хөреңгизин дарый дамчыдып бээрин негээн.

Ол ажыл-чорудуглар талазы-биле тускай комиссия тургустунган, дамчыдар ажылдың күүсеттинер хуусаазы 1998 чылдың июнь 15-ке чедир үргүлчүлээр.

База ол ышкаш Чазакка «Макаронпром» күрүне бүдүрүлгези биле «Тывахлебпродукт» ажык акционер ниитилелди каттыштырарының дугайында санал хүлээп алдынган. Баштайгызы боттускайлаң эрге-байдалды камгалап ал, ийигизинге каттышкан.

ТОЖУ ОРУУНГА

Федералдыг программаның шугуму-биле келген «2000 чылга чедир Соңгу чүктүң үндезин болгаш эвээш санныг улустарының экономиктиг болгаш социал хөгжүлдезиниң» тускай программазының инвестициязының арткан кезээн — 239,4 мун рубльди Тожу — Ий автомобиль оруунуң участогунда 1 километр озал-ондактыг участогунуң тудуун кылырынга шилчидери көрдүнген.

Ол участокта ажылдарның ниити өртээ 364 мун рубль болуп турар.

БАНКИРЛЕР АКШАЛАНДЫРАР

Бо чылдың сентябрьда Москвага Төп болгаш Чөөн Европаның көдээ ажыл-агыйга чээли бээриниң делегей каттыжыышкынының (КЧБДК) доктаамал ажылдап турар комитединиң ужуражылгазы болуп эртер. КЧБДК-ның комитединиң ажылын СБС—АГРО удуртукчу компанияның баштаар чериниң даргазының бирги оралакчызы, комитеттиң оралакчы-президентизи Юрий Трушин башкарар. Ындыг шиитпирни каттыжыышкынның чоокта чаа болуп эрткени Чингине Ассамблеязынга хүлээп алган. Каттыжыышкында делегейниң 200 ажыг көдээ ажыл-агыйга хамаарылгалыг шыдал-быралыг банкылары бактаап турар. Москваны ужуражылга чери кылдыр Россия болгаш Европаның төп болгаш чөөн чурттарының агроүлетпүр комплекизин акшаландырарының талазы-биле айтырыгларны чугаалажыр дээш шилип алган.

Комитеттиң хурал-ужуражылгазынга ХКД-ның агроүлетпүр банкыларының делегей ассоциациязының удуртукчулары киржир: Казахстанның, Грузияның, Туркменияның болгаш Демнежилге чурттарының аграр банкылары.

ЧАГЫРГА ДАРГАЛАРЫНГА

Политиктиг репрессиялардан когарааннар республиканың кожуун, суму, хоорай бүрүзүнде чурттап турар. Дүрүм чок еву-биле хавырткан эт-хөреңгиниң өртээн эгидер азы компенсация акшазын төлээр чурумунуң дугайында республика комиссиязының даргазының чүүлү 1998 чылдың март 17-де «Тыва Республика» солунга, апрель 7-де «Шынга» парлаттынган сөөлүнде хамаатыларның билдириишкиннери хөйү-биле кээп эгелээн. Ындыг-даа болза, кожууннар комиссиялары четчээн-биле тургустунмаан уржуунда хөй хамаатылар Кызылче шууреп кээп турары дыка хомудаанчыг. Ынчангаш политиктиг репрессиялардан когарааннарның айтырыгларын сайгарып көөр кожуун комиссиязын дарый тургузарын бүгү кожууннар чагыргаларының даргаларынга политиктиг репрессиялардан когарааннарның айтырыгларын көөр Тыва Республиканың Президентизиниң чанында комиссия сүмелеп тур.

Ол комиссияларны 9—11 кижи составтыг, ооң иштинде даргалыг, даргазының оралакчызы болгаш секретары бар кылдыр тургузары чугула. Кожууннар комиссияларының даргаларының болгаш секретарьларының семинарын эрттирери көрдүнген. 1995—96 чылдарда болгаш эрткен чылдың төнчүзүнге чедир акша-хөреңги чок турган уржуунда хөй хамаатыларның билдириишкиннерин сайгарып көөрү саадап келген. Тыва Республиканың Саң яамызының сайыдының оралакчызы В. Х. Иргиттиң болгаш Россия Федерациязының Саң яамызының Федералдыг казначействозунуң Тыва Республика талазы-биле эргелелиниң начальниги Е. П. Көк-оолдуң кызымаккай ажылдаан түңнелинде чогуур түңнүг акша-хөреңгини Тыва Республикага 1997 чылдың төнчүзүнде тускайлап берген болгаш хамаатыларга акша компенсациязын төлээр ажылды республика комиссиязы үргүлчүлеп турар.

Моон соңгаар хамаатыларның билдириишкиннерин баштай кожууннар комиссияларынга сайгарып көөр чурумну республика комиссиязы доктааткан. Кожууннар комиссияларының түңнелдеринге (заключениелеринге) үндезилээш, акша компенсациязын билдириишкин ээзинге төлээр болгаш аңаа чаңгыс аай хевирниң херечилелин тыпсыр дугайында шиитпирни кожууннар чагыргалары хүлээп алгаш, ук шиитпирни республика комиссиязынче ийи хуулуг кылдыр дарыы чорудар. Кожуун чагыргазының шиитпиринге болгаш комиссияның түңнелинге кожар документилер болза;

1) хамаатының билдириишкини;

2) политиктиг репрессияга таварышкан кижини агарткан дугайында шынзылга (ол документини архив албан черлеринден, ооң иштинде Тыва Республиканың Күрүне архивинден, Тыва Республиканың Дээди судундан, респрокуратурадан, Айыыл чок чоруктуң федералдыг албанының Тыва Республикада эргелелинден ап болур);

3) билдириишкин ээзиниң төрүттүнген дугайында херечилелиниң хоолгазы;

4) билдириишкин ээзи кижи моон мурнунда репрессияга таварышкан кижиниң хоойлу ёзугаар бирги ээлчегде салгалы болуп турар дугайында суму чагыргазының шынзылгазы;

5) репрессияга таварышкан болгаш агарткан кижи мөчээн таварылгада ооң өлгениниң дугайында херечилелдиң хоолгазы.

Бо документилерни ийи-ийи экземпляр кылдыр чорудары эргежок чугула. Хамаатыларны амгы үеде среда санында 14 шактан эгелеп Чазак бажыңының 312, 409 болгаш 410 кабинеттеринде хүлээп ап алгаш, оларга чогуур тайылбырны берип турар. Ынчаарга кожууннар комиссияларын тургускан дугайында шиитпирлерни республика комиссиязының даргазының адынче чорудар (каб. 410).

РЕСПУБЛИКА
КОМИССИЯЗЫ

Шаңналдар—бедик үнелээшкин

ТЫВА РЕСПУБЛИКАНЫҢ ПРЕЗИДЕНТИЗИНИҢ ЧАРЛЫКТАРЫ

Албан-хүлээлгезин күүседип турган эрес-дидим чоруун көргүскени дээш ИХЯ-ның Кунгуртуг суурнуң патруль-хайгаарал албанының шагдаазы, милицияның бичии сержантызы **Азиат Сергеевич САТТЫ** (өлген соонда) Тыва Республиканың Президентизи Ш. Ооржактың 1998 чылдың май 27-де № 227 Чарлыын ёзугаар **Тыва Республиканың ордени-биле** шаңнаан.

Экономика болгаш саң-хөө адырының ажыл-чорудулгазынга ачы-хавыяалары база хөй чылдарда ак сеткилдиг ажылы дээш РФ-тиң Саң-хөө яамызының Тыва Республикада контроль-хыналда эргелелиниң кол контролер-ревизору Дарья Мурзууваевна **КУУЛАРГА** ТР-ниң Президентизиниң 1998 чылдың май 27-де № 228 Чарлыын ёзугаар **«Тыва Республиканың алдарлыг ажылдакчызы»** хүндүлүг атты тывыскан.

Хереглекчилер кооперациязының ажыл-чорудулгазынга ачы-хавыяалары база хөй чылдарда ак сеткилдиг ажылы дээш **«Тыва Республиканың алдарлыг ажылдакчызы»** хүндүлүг аттарны Эрзин кожууннуң хереглекчилер ниитилелиниң (ХН) баштаар чериниң даргазы **Совет Иргитович АМБАРГА**; Чөөн-Хемчик кожууннуң ХН-ниң баштаар чериниң даргазы **Петр Хунаевич МОНГУШКА**; Таңды кожууннуң ХН-ниң столовая эргелекчизи **Мария Николаевна ПАШКЕВИЧКЕ** Тыва Республиканың Президентизи Ш. Ооржактың 1998 чылдың май 27-де № 230 Чарлыын ёзугаар тывыскан. Ол-ла Чарлык ёзугаар **Тыва Республиканың Президентизиниң Хүндүлел бижии-биле** Бии-Хем кожууннуң ХН-ниң склад эргелекчизи **Галина Федоровна БЕСПАЛОВАНЫ**; Арыг-Үзүү суурнуң көдээ ХН-ниң хлеб быжырар чериниң эргелекчизи **Зоя КЫРГАСОВНА КЫРТЫНМАЙНЫ** шаңнаан.

Саян-Тыва археологтуг экспедицияны тургузарынга болгаш хөгжүдеринге хуула улуг салыышкыны база ачы-хавыяалары дээш РЭА-ның археология институдунуң башкарыкчы эртем ажылдакчызы **Сергей Никитович АСТАХОВКА «Тыва Республиканың эртеминиң алдарлыг ажылдакчызы»** хүндүлүг атты ТР-ниң Президентизи Ш. Ооржактың 1998 чылдың май 27-де № 233 Чарлыын ёзугаар тывыскан.

Көдээ ажыл-агыйны хөгжүдеринге ачы-хавыяалары болгаш хөй чылдарда ак сеткилдиг ажылы дээш **«Тыва Республиканың көдээ ажыл-агыйының алдарлыг ажылдакчызы»** хүндүлүг аттарны Кызыл кожууннуң көдээ ажыл-агый эргелелиниң кол агроному **Ефим Протасович БАГЛАЕВКА**; Тыва Республиканың «Тывамелиоводхоз» департаментизиниң начальниги **Николай Аврамович ЖОГОЛЬГА** ТР-ниң Президентизи Ш. Ооржактың 1998 чылдың май 27-де № 232 Чарлыын ёзугаар тывыскан.

Улус өөредилгезиниң ажылынга ачы-хавыяалары база хөй чылдарда ак сеткилдиг ажылы дээш **«Тыва Республиканың өөредилгезиниң алдарлыг ажылдакчызы»** хүндүлүг аттарны Улуг-Хем кожууннуң Шагаан-Арыг № 1 школазының директору **Вячеслав Владимирович Маресьевке**; Кызыл хоорайның № 3 школазының эге школаның өөредилге талазы-биле эргелекчизи, тыва дыл башкызы **Луиза Самундуевна Ондарга** ТР-ниң Президентизи Ш. Ооржактың 1998 чылдың май 27-де № 231 Чарлыын ёзугаар тывыскан. Ол-ла Чарлык ёзугаар **Тыва Республиканың Президентизиниң Хүндүлел бижии-биле** Кызыл хоорайның № 1 школа чедир назылыг уруглар төвүнүң директору **Ларнса Алексеевна ФЕДЕНКОВАНЫ** шаңнаан.

Кадык-камгалал шугумунуң ажылынга ачы-хавыяалары база хөй чылдарда ак сеткилдиг ажылы дээш **«Тыва Республиканың улустуң эмчизи»** хүндүлүг атты Мөңгүн-Тайга кожууннуң Мугур-Аксы эмнелгезиниң кезер-эмчизи **Данчыт Салчакович УСПУНГА**; **«Тыва Республиканың кадык-камгалалының алдарлыг ажылдакчызы»** хүндүлүг аттарны Чөөн-Хемчик кожуун эмнелгезиниң анестезиологу **Василий Биче-оолович Кара-Салга**; Барыын-Хемчик ТКЭ-ниң (Ак-Довурак хоорай) кол эмчизиниң оралакчызы **Тамара Сангыр-ооловна Севенге** ТР-ниң Президентизи Ш. Ооржактың 1998 чылдың май 27-де № 229 Чарлыын ёзугаар тывыскан. Ол-ла Чарлык ёзугаар **Тыва Республиканың Президентизиниң Хүндүлел бижии-биле** РФ-тиң Кадык-камгалал яамызының (Москва хоорай) штаттан дашкаар кол онкологу эмчизи **Валерий Иванович Чиссовту** шаңнаан.

Күүсекчи эрге-чагырга органнарынга ачы-хавыяалары база хөй чылдарда ак сеткилдиг ажылы дээш **Тыва Республиканың Президентизиниң Хүндүлел бижии-биле** Таңды кожууннуң Кочетов суму чагырга даргазы **Любовь Тартыг-ооловна ОЮННУ** ТР-ниң Президентизи Ш. Ооржактың 1998 чылдың май 27-де № 234 Чарлыын ёзугаар шаңнаан.

Парлалга адырының ажылынга ачы-хавыяалары база хөй чылдарда ак сеткилдиг ажылы дээш **«Тыва Республиканың алдарлыг ажылдакчызы»** хүндүлүг атты эрге-чагырганың күүсекчи болгаш төлээлекчи органының Күрүнениң материал-техниктиг хандырылга талазы-биле эргелелиниң парлалга цегиниң парлакчызы **Тамара Егоровна Пономарёвага** ТР-ниң Президентизи Ш. Ооржактың 1998 чылдың май 27-де № 235 Чарлыын ёзугаар тывыскан.

Парлалга болгаш ону үндүрериниң хевээн хөгжүдеринге ачы-хавыяалары дээш **«Тыва Республиканың алдарлыг ажылдакчызы»** хүндүлүг атты республиканың Журналистер эвилелиниң даргазы, «Эне сөзү» солуннуң кол редактору **Артык Хөм-Отуковна ХОВАЛЫГГА** ТР-ниң Президентизи Ш. Ооржактың 1998 чылдың июнь 4-те № 240 Чарлыын ёзугаар тывыскан.

Хүннүң медээлери

ЧЫЛЫДЫЛГА ЧЕТКИЛЕРИНГЕ

Тыва Республиканың Президентизи Ш. Ооржак эрткен вторникте Кызыл хоорайда чылыдылга четкилериниң септелгезин чорудуп турарын көрүп чораан.

Чайның баштайгы хүннеринден эгелээш септелгеде хаара туттунган монтажниктер, каңнакчылар болгаш экскаваторщиктер херек ужурлуг хоолайларны болгаш өске-даа чүүлдерниң 90 хуузун тып алган. «Кызыл ЦЭС тудуг» эргелелиниң чеди бригадалары хоорайның аңгы-аңгы участоктарында ажылдап турар. Ол дугайында ЧЭТ-тиң директору болгаш «Чылыг энергия районунуң» начальниги А. Шумов президентиге дыңнаткан. Септелге ажылдарының графигин үезинде чорудары болгаш чылыг четкилерин ажыглаарын контрольдаары чылыгны болгаш ажыл-агыйның өске-даа чарыгдалдарын эвээжедиринге идиг болур дээрзин удуртукчулар-биле беседа үезинде демдеглээн. Септелге кылырында немелде техниканы хаара тудары, ажылчыннарга ажыл-төлевириниң айтырыын база чугаалашкан.

ЭНЕРГИЯ ДЭЭШ ӨРТЕКТЕР ЭСКЕН

Сөөлгү үеде республикада үлетпүр бүдүрүлгелериниң ажыглап турар электри энергиязынга өрзин дуглаар талазы-биле берге байдал тургустунуп келген.

Тываның электри четкилери болгаш энергия хайгааралының Тывада салбыры «Красноярскэнерго» АЦ-ның филиалдары болганда, республиканың электри энергиязының хереглекчилеринге өртектерни Красноярск крайның энергетика комиссиязының тургусканын ёзугаар хүлээп турар.

Бюджет акша-хөреңгизин камнаар, чуртталга-коммунал ажыл-агыйының бүдүрүлгелериниң болгаш үлетпүрнүң чарыгдалдарын кызырар сорулга-биле оларга өртектерни 34 хуу чиигедип турар. А чурттакчы чон бүгү электри энергиязының 35—40 хуузун ажыглап турар-даа болза, бир айда ортумаа биле 10-15 рубльди төлеп турар. Ол дээрге, бир киловатт шак дээш 5-7 көпеек, а немелде өртекке үндүрүг чокка база чиигелделер-биле 4 көпеек боор турар. Чоок девискээрлерни ап көөр болза, 1 киловатт шак дээш өртектер Красноярскиде 10, Барнаулда 13, Улан-Удэде 21 көпеек чедип турар.

Тургустунуп келген байдалды өөренип көргеш, ТР-ниң Чазаа республиканың энергетика комиссиязының шиитпири-биле чөпшээрежип, чурттакчы чонга электри энергиязы дээш өртектерни 1 киловатт шакта 10 көпеек кылдыр тургускан.

ЧАА ПРОФТЕХУЧИЛИЩЕ

ТР-ниң ниити болгаш профессионал өөредилге сайыдының адынга Бай-Тайганың Тээли суурга 150 кижи өөренир чаа профтехучилищени ажыдарының дугайында дужаал Москвадан келген.

Аныяк кижилер аңаа даш чонарының, ыяш чазаарының, алгы-кешке оюп чуруурунуң, национал хеп даараарының, аңгы-аңгы металлдар аймаандан чараш чүүлдер кылырынга, суй-белектер кылырынга мергежилди чедип ап болур.

Шак ындыг училищелер Россияның чүгле Санкт-Петербургта болгаш Якутияда бар болуп турар. А дүшкен училищелерниң саны ниитизи-биле 200 чедип турар. «Национал училищени» Тывага ажыдып тургузуп алырынга бистиң президентивис Ш. Ооржактың туруштуг күженииишкиннеринден кончуг хамаарылгалыг болган дээрзин сайыт Н. Э-К. Ооржак демдеглээн.

(Бистиң корр.)

ПРЕЗИДЕНТ ПРОГРАММАЛАРЫНГА НЕМЕЛДЕ

Республиканың чурттакчы чонунуң культуразын хөгжүдер, кадыкшылды кадагалаар болгаш өг-бүле айтырыгларын шиитпирлээр сорулга-биле, база ол ышкаш чугула сорулгаларны шиитпирлээринче угландырган комплекстиг хемчеглерни боттандырары-биле, ТР-ниң Президентизиниң Чарлыын ёзугаар дараазында программаларга президент статузун тывыскан:

1. **2000 чылга чедир ие-чаш болгаш уруглар камгалалының, өг-бүлениң быжыглаарының талазы-биле күрүне программазы;**
2. **«Тываның уруглары»** комплекстиг республика программазы;
3. **«Тыва Республиканың чонунуң культуразының болгаш уран чүүлүнүң хөгжүлдези»** тускай сорулгалыг республика программазы;
4. **«1998-2001 чылдарда Тыва Республикага агроүлетпүр бүдүрүлгезиниң быжыгып доктаары болгаш хөгжүлдези»** тускай сорулгалыг программа;
5. **«Күрүнениң бойдус камгалалдыг черлеринге күрүне деткимчезиниң дугайында»** программа;
6. **«Тыва Республиканың минерал-чиг-эт базазының хөгжүлдези»** программа.

ШЫН ЭВЕС ЭРТКЕН

Чоокта чаа Чөөн-Хемчик кожууннуң Чыраа-Бажы көдээ садыг чериниң хуучулар төлээлекчилериниң отчет-соңгулдалыг хуралы болуп эрткен. Аңаа Чыраа-Бажы, Чыргакы, Шеми, Хорум-Даг сумуларындан кожаа кежигүннериниң төлээлери киришкен. Отчеттуг илеткелди баштаар чериниң даргазы В. Куулар кылган.

Хуралга организастыг айтырыгны база чугаалашкан. Садыгның баштаар чериниң даргазы В. Кууларның өске ажылче чоруп турары-биле, ооң орнунга чаа дарганы соңгуур апарган. Ынчангаш хуралдың санажылга комиссиязынга 3 кижини хуралдың киржикчилери бадылап алган.

Хуучулар төлээлекчилериниң хуралы соңгулдалыг органның чүве болганда, чаа дарганы болгаш Кызылче төлээлерни чажыт бадылаашкын-биле соңгуур турган. А дарганың олудунче кандидатурага чаңгыс кижи черле турбас болган дег. Бир-тээ чажыт бадылаашкын-биле эрттирер дээш санажылга комиссиязын соңгуп, аңаа протоколдарны болгаш бюллетеньнерни хүлээдип берген төлээде, бадылаашкын чажыт болур ужурлуг турган. А херек кырында ол ындыг эвес болган. Чаа дарганы, төлээлерни болгаш чөвүлелдиң кежигүннерин [illegible], ажык бадылаашкын-биле соңгаан. Ынчангаш бо хуралдың эрткенин мен шын эвес деп санаар-дыр мен.

Амгы бо ажык-чарлыг үеде соңгулдалыг органның хуралын ынчаар эрээн-дээн эрттирип болбас-ла болгу дег. Дүрүм-саавыр деп чүве база бар чүве ыйнаан бо. Ынчангаш бо айтырыгны республиканың хереглекчилер ниитилелиниң баштаар чериниң даргазы, хүндүлүг Хонук-оол Монгуш кичээнгейге алза эки боор.

Оолак КАРА-САЛ
Хуучу кежигүн.

ХАЛАП БОЛУ БЕРЗЕ...

Республикага бойдустуң халаптарын болдурбас талазы-биле баш удур хемчеглерни ап, материал-техниктиг курлавырларны тургузары уламчылап турар.

Республиканың чамдык айыыл болуп болур хире черлеринге, өрт болганда, үер үезинде чурттакчы чонну көжүрериниң, оларга таарымчалыг байдалдарны тургузарының хемчеглери кол сорулга болуп турар. Ол чүл дээрге, бирги ээлчегде аъш-чем аймаан, идик-хепти, медицина дериг-херекселдерин, эм-таң аймаан, харылзаа эт-херекселин, тудуг материалдарын, кывар-чаар материалдарны, кижилерниң тыныш органын камгалаар чүүлдерниң тускай объектилерге курлавырлаары болуп турар. Ооң-биле холбаштыр магадылалдыг эки баазаларга, үлетпүр, транспорт болгаш көдээ ажыл-агыйның складтарынга болгаш өске-даа черлерге ол курлавырларны кадагалап камнаары көрдүнүп турар.

В. АФОНИН.

ТР-ниң Хамааты камгалалының болгаш бойдустуң халаптарын узуткаарының талазы-биле күрүне комитединиң кол специализи.

ХОНАР ЧЕРДЕН ХАЙЫРЛАҢАР

Сөөлгү үеде амыдыралдың бергедеп келгени-биле кудумчуларда бок төгер контейнерлерден чүү-хөө дилеп чимзенген, азы хөй чон чыглыр черлерде бөрттерин доңгайтыр салгаш, ажыы-биле акша дилеп олурар кижилерниң саны дыка көвүдээн.

Оларның көвей кезии турум чурттаар чери чок, бажыңнарның подвал-чердактарында, подъездтеринде дүн эрттирип ап чоруурлар. Хоорайның бок төгер черин, «ажылдавышаан» кыш-чай чок чурттаар, «боттарының девискээри» кылып алган кижилер база бар.

Бо чидиг айтырыгны шиитпирлээри-биле келир 1999 чылда чүгле Кызылга эвес, а кожуун төптеринге база, турум чурттаар чери чок кырган болгаш инвалид кижилерге тускай бажыңнарны ажыдары планнаттынып турар. Ооң чарыгдалдарынга хереглеттинер акша-төгерик тыпты бээр чүве болза, чер кезип тояап чоруур кижилер оода хонар черлерлиг апаарлар.

УЛУГ СҮМЕЛЕЖИИШКИН

Эрткен чоокку хүннерде СБС-АГРО Россияның Үрезин эвилелиниң болгаш «Day Robinson Ltd» (Великобритания) үрезин рыногунуң талазы-биле Европаның башкарыкчы, сүмелекчи фирманың демнежип эрттирген делегей чергелиг ийи хонуктуң семинары ажылын доосклн. Семинарның ажылынга чурттарның үрезин рыногунуң билдингир операторлары, ооң иштинде ОГО АН, «Агроинком компания» ХХАН, «Интер-СОТ» КХН, «Цитрополимер» концерни киришкен.

Бо семинар Россияга Великобританияның «Ноу Хау Фонд» дээр билдингир Чазак фондузунуң «Day Robinson Ltd»-биле кады ажылдажылгазының үрезин рыногунуң хөгжүлдезин делгемчидер төлевилелиниң уланчызы болган.

Ынчап кээрде, Англияның Россияга тургузукчу — бизнеске киириштирер деп турар акша салыышкынының хөй кезии — 1 млрд. фунт стерлингиден хөйү чогум-на бо банкыны таварыштыр келир.

— Үрезин рыногун акшаландырары банкыларга ажыктыг. Ол — бүгү-ле сайзыраңгай чурттарга бүзүрелдиг ынаныш-тыр — деп, фондунуң удуртукчуларының бирээзи К. Мэй демдеглээн.

СБС-АГРО-нуң парлалга бөлүү.